

HALK SAğLIğI UZMANLARI DERNEğİ

28 TEMMUZ DÜNYA HEPATİT GÜNÜ “Harekete Geçme Zamanı”

Viral hepatitler karaciğerin en sık görülen hastalıkları olup, etkenleri sıklıkla klasik hepatit virüsleridir (A, B, C, D, E). Viral hepatitlere bağlı enfeksiyonlar farklı klinik seyir gösterebilir. Viral hepatitler siroz, karaciğer yetmezliği ve karaciğer kanserine (hepatoselüler kanser, HSK) ilerleyerek önemli oranda hastalık ve ölüme neden olabilirler. Ülkemizde kronik karaciğer hastalığı, siroz ve HSK vakalarının yarısından fazlası viral hepatitlere bağlıdır. Karaciğer transplantasyonlarının yaklaşık %60'ını viral hepatitlere bağlı karaciğer yetmezliği oluşturmaktadır (1). Bu veriler ülkemizde Viral Hepatitlerin çok önemli bir toplum sağlığı sorunu olduğunu göstermektedir.

Tablo 1. Hepatit virüslerinin bazı özellikleri (2)

	HAV	HBV	HCV	HDV	HEV
Virüs ailesi	Picornaviridae	Hepadnaviridae	Flaviviridae	Deltaviridae	Caliciviridae
Nükleik asit	RNA	DNA	RNA	RNA	RNA
İnkübasyon süresi(gün)	15-50	28-160	14-160	Değişken	15-45
Bulaş yolu					
<i>Fekal-oral</i>	Evet	Hayır	Hayır	Hayır	Evet
<i>Cinsel yol</i>	Eşcinseller arasında	Evet	Nadiren	Evet	Hayır
<i>Kan yolu</i>	Nadiren	Evet	Evet	Evet	Hayır
Kronik enfeksiyon	Hayır	Evet	Evet	Evet	Hayır
Siroz ve hepatoselüler kanser	Hayır	Evet	Evet	HBV ile	Hayır

Hepatit virüsleri ve ülkemizde durum

Hepatit A virüsü (HAV), enfekte kişilerin dışkısında bulunur ve çoğunlukla kontamine su veya gıda tüketimi yoluyla bulaşır ve kötü hijyenik koşullarda kolayca yayılır. Bazı cinsel davranışlarda HAV'ı yayabilir. Enfeksiyonlar çoğu durumda hafiftir; çoğu hasta tamamen iyileşir ve diğer HAV enfeksiyonlarına karşı bağışıklık kazanır. Çocukluk döneminde hafif belirtilerle geçerken, ileri yaşlarda ciddi karaciğer hastalığına ve ölümlere neden olabilir. HAV'ı önlemek için güvenli ve etkili aşılar mevcuttur. Türkiye'de hijyen kurallarına ve temiz su kaynaklarına ulaşımın artması ve Hepatit A aşısı uygulamalarının başlamasıyla enfeksiyon görülme sıklığı azalmıştır. Ülkemizde çocuklara 18 ve 24

HALK SAğLIğI UZMANLARI DERNEğI

aylarda, risk grubundaki kişilere ise 6 ay arayla 2 doz ücretsiz Hepatit A aşısı yapılmaktadır. 2022 yılında Genişletilmiş Bağışıklama Programında HA aşı kapsayıcılığının %96,06 olduğu rapor edilmektedir (1-4).

Hepatit B virüsü (HBV), enfektif kan ve diğer vücut sıvılarına maruz kalma yoluyla bulaşır. HBV, enfekte anneden doğum sırasında bebeğe veya erken çocukluk döneminde aile üyesinden bebeğe bulaşabilmektedir. Bulaşma ayrıca HBV ile kontamine olmuş kan ve kan ürünlerinin transfüzyonu, tıbbi prosedürler sırasında kontamine enjeksiyonlar ve enjeksiyon yoluyla ilaç kullanımı yoluyla da meydana gelebilir. HBV aynı zamanda HBV ile enfekte hastaların bakımı sırasında kazara iğne batması sonucu yaralanmaya maruz kalan sağlık çalışanları için de risk oluşturmaktadır (1-4). Ülkemizde yapılan bir çalışmada, 18 yaş üstü HBsAg pozitifliği %4 ve Anti-HBc pozitifliği %31 olarak bulunmuştur. Bu kişilerin sadece %12'sinin hastalığından haberdar olduğu saptanmıştır (5).

Hepatit B hastalığından korunmanın en etkili yolu aşılamadır. Türkiye'de Hepatit B aşısı, 1998 yılı itibarıyla rutin çocukluk aşı takvimine eklenmiş ve risk grubundaki kişilere de ücretsiz olarak uygulanmaktadır. 2022 yılında Hepatit B aşısının 3. doz kapsayıcılığı %99,41 olarak gerçekleşmiştir, yani neredeyse tüm hedeflenen kişilere aşı yapılmıştır. Bu program sayesinde Hepatit B hastalığına karşı ülke genelinde başarılı bir koruma sağlanmaktadır (1-4).

Türkiye'de 5 yař altı çocuklarda akut Hepatit B hastalığının görölme sıklığı, Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine uygun şekilde yüz binde 1'in altına indirilmiştir. 2002 yılında 5 yař altı 136 olan vaka sayısı, 2022 yılında 1'e dūřmüřtür. Ayrıca, 5 yař altı çocuklardaki Akut Hepatit B hastalığı görölme sıklığı 2002 yılında yüz binde 2 iken, 2022 yılında yüz binde 0,02 olarak saptanmıştır. 15 yař altı Akut Hepatit B vaka sayısı ise 2002 yılında 734 iken, 2022 yılında 8'e dūřmüřtür. Bu başarılarla Türkiye, Hepatit B hastalığının yayılımını önemli ölçüde azaltmış ve hedeflenen insidans oranlarına ulaşmıştır (4). Ancak bu durum bir rahavet oluşturmamalı, bağışıklama ve diğer koruyucu önlemlere aynı duyarlılıkla devam edilmelidir.

Hepatit C virüsü (HCV) çoğunlukla enfektif kana maruz kalma yoluyla bulaşır. Bulaş, HCV ile kontamine olmuş kan ve kan ürünlerinin transfüzyonu, tıbbi prosedürler sırasında kontamine enjeksiyonlar ve enjeksiyon yoluyla ilaç kullanımıyla gerçekleşebilir. Cinsel yolla bulaşma da mümkündür, ancak çok daha az yaygındır. HCV'ye karşı herhangi bir aşı bulunmamaktadır, ancak etkili tedaviler mevcuttur ve bu tedaviler Türkiye'de genel sağlık sigortası kapsamında ücretsiz olarak sunulmaktadır (1-4).

Hepatit D virüs (HDV) enfeksiyonu yalnızca HBV ile enfekte olanlarda görölür. HDV ve HBV'nin ikili enfeksiyonu, daha ciddi bir hastalığa ve daha kötü sonuçlara neden olabilir. Hepatit B aşıları HDV enfeksiyonuna karşı da koruma sağlar (1-3).

Hepatit E virüsü (HEV) çoğunlukla kontamine su veya gıda tüketimi yoluyla bulaşır. HEV, dünyanın gelişmekte olan bölgelerinde hepatit salgınlarının yaygın bir nedenidir ve gelişmiş ölkelerde de giderek artan bir şekilde önemli bir hastalık nedeni olarak kabul edilmektedir. HEV enfeksiyonunu önlemek için güvenli ve etkili aşılar geliştirilmiş olmasına rağmen bu aşılar yaygın olarak bulunmamaktadır (1-3).

HALK SAğLIğI UZMANLARI DERNEğİ

Hepatitlerin Belirtileri

Tüm viral hepatitlerde halsizlik, yorgunluk, iştahsızlık, bulantı, kas ve eklem ağrıları, sarılık, kaşıntı idrar renginde koyulaşma ve dışkı renginde açılma gibi semptomlar görülebilir (6).

Hepatitlerden Korunma Yolları (6)

- Tuvaletten sonra, yemeklerden önce ve sonra, yemekleri hazırlamadan önce ve sonra eller su ve sabunla mutlaka yıkanmalıdır,
- Temiz olduğundan ve iyice piştiğinden emin olunan yiyecekler tüketilmelidir,
- Sağlıklı içme ve kullanma suları kullanılmalıdır,
- Cinsel yolla bulaşmanın önlenmesi için kondom kullanılmalıdır,
- Tıraş makinesi, jilet, dış fırçası, tırnak makası, manikür-pedikür için kullanılan kişisel malzemeler ortak kullanılmamalıdır,
- Dövme, kulak delme, piercing, akupunktur gibi uygulamaların yapıldığı malzemeler tek kullanımlık ve steril olmalıdır,
- Temizliğinizden emin olunmayan ve daha önce hangi amaçla kullanıldığı bilinmeyen kesici ve delici aletlerden uzak durulmalıdır ve
- Sağlık ve dış sağlığı hizmetleri T.C. Sağlık Bakanlığı onaylı kuruluşlardan alınmalıdır.

Dünyada Durum

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)'nün yayınladığı 2024 Küresel Hepatit Raporu'na göre viral hepatitler ölümlerin arttığı bulaşıcı hastalıklardan biridir. 2022'de yaklaşık 1,3 milyon kişi viral hepatitten ölmüş olup bu rakam tüberkülozun neden olduğu ölümlerin sayısına benzerdir. Viral hepatit ve tüberküloz, 2022 yılında bulaşıcı hastalıklar arasında COVID-19'dan sonra ikinci önde gelen ölüm nedeni olmuştur. 187 ülkeden alınan iyileştirilmiş veriler, viral hepatitten kaynaklanan tahmini ölüm sayısının 2019'da 1,1 milyon ölümden 2022'de 1,3 milyona yükseldiğini göstermektedir. Bu ölümlerin %83'üne Hepatit B, %17'sine ise Hepatit C neden olmuştur. 2022 yılında genel olarak yaklaşık 304 milyon kişi viral hepatit B ve C ile yaşıyor olup kronik hepatit B ve C enfeksiyonu yükünün yarısı 30-54 yaş arası kişiler arasındadır ve erkekler tüm vakaların %58'ini oluşturmaktadır. Hepatit B başta olmak üzere, yükün tahminen %12'si çocuklar arasında görülmektedir. DSÖ Afrika Bölgesi, yeni hepatit B enfeksiyonlarının %63'ünü oluşturmaktadır (7).

Viral hepatitlerin önlenmesi, teşhisi ve tedavisinin küresel kapsamı çok düşüktür. 2022 yılı sonunda kronik Hepatit B enfeksiyonu ile yaşayan kişilerin yalnızca %13'üne teşhis konulmuş, %3'e yakını antiviral tedavi görmüştür. 2015 ile 2022 yılları arasında hepatit C ile yaşayan kişilerin yalnızca %36'sına teşhis konulmuş olup %20'si iyileştirici tedavi görmüştür. Bu rakamlar, 2030 yılına kadar viral hepatitin ortadan kaldırılmasına yönelik küresel hedeflerin çok altında kalmaktadır. Ülkeler, kamu sektöründe viral hepatit testi, tanısı ve tedavisinin yaygınlaştırılması için ulusal planlar geliştirmiş ve DSÖ kılavuzlarını benimsemiştir; ancak uygulama değişkendir, geride kalmaktadır ve özellikle birinci basamak sağlık hizmetlerinde uygun maliyetli ve basitleştirilmiş rejimlerin mevcudiyeti sınırlıdır (7).

HALK SAğLIğI UZMANLARI DERNEğİ

Dünya Hepatit Günü

Dünya Hepatit Günü, her yıl 1967'de hepatit B virüsünü keşfeden ve 1969'da ilk hepatit B aşısını geliştiren Dr. Baruch Blumberg'in doğum günü olan 28 Temmuz'da kutlanır (8). Bu yılki Dünya Hepatit Günü, "**Harekete geçme zamanı**" teması altında, ülkelerde tanı ve tedaviye erişimi genişletmek için iş birliğine dayalı eyleme duyulan ihtiyacı vurgulamaktadır (7,9).

Hepatitten korunmak için aşı dışında, bulaş yollarına ilişkin koruma önlemleri almak önemlidir. Hayat kurtarmak ve gelecek nesillerde yeni enfeksiyonları, kanser vakalarını ve ölümleri önlemek için etkili müdahalelere erişim acilen genişletilmelidir. Hepatit önleme ve tedavi hizmetlerini, ulaşılmamış nüfuslara ulaşmak ve hastalıkları ve ölümleri azaltmak için birincil sağlık hizmetleri düzeyinde topluluklara daha yakın hale getirmek hayati önem taşımaktadır (4,9).

Küresel durum 2030 hedeflerinden sapsmış durumdadır. Şimdi harekete geçilirse, viral hepatit müdahalelerine evrensel erişim halk sağlığı üzerinde önemli bir etkiye sahip olacak; vakaları %90, ölüm oranlarını %65 ve küresel hedeflere ulaşma maliyetlerini %15 azaltacaktır. Şimdi harekete geçerek hayat kurtarabilir, yeni enfeksiyonları önleyebilir, karaciğer kanseri vakalarını azaltabilir, ölümleri düşürebilir, sağlık hizmeti maliyetlerini düşürebilir ve 2030 yılına kadar hepatiti elimine etme hedeflerine ulaşabiliriz (7,9).

HASUDER Bulaşıcı Hastalıklar Çalışma Grubu adına Uzm. Dr. Tülin Çoban tarafından hazırlanmıştır.

KAYNAKLAR:

- https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/birimler/bulasici-hastaliklar-ve-erken-uyari-db/Dokumanlar/Rehberler/viral_hepatitler_egitimci_rehberi.pdf
- https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/birimler/bulasici-hastaliklar-ve-erken-uyari-db/Dokumanlar/Sunumlar/TVHKP_Aile_Hekimlerine_Yonelik.pdf
- <https://www.who.int/news-room/questions-and-answers/item/hepatitis>
- <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/haberler/28-temmuz-dunya-hepatit-gunu-2.html>
- Tozun N, Ozdogan O, Cakaloglu Y, Idilman R, Karasu Z, Akarca U, et al. Seroprevalence of hepatitis B and C virus infections and risk factors in Turkey: a fieldwork TURHEP study. Clinical Microbiology and Infection 2015;21(11):1020-1026.
- https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/birimler/bulasici-hastaliklar-ve-erken-uyari-db/Dokumanlar/Sunumlar/TVHKP_Okullarda_Viral_Hepatitlerin_Onlenmesi.pdf

HALK SAğLIğI UZMANLARI DERNEğİ

7. Global hepatitis report 2024: action for access in low- and middle-income countries.
<https://www.who.int/publications/i/item/9789240091672>
8. https://www.cdc.gov/hepatitis-awareness/about/world-hepatitis-day.html?CDC_AAref_Val=https://www.cdc.gov/hepatitis/awareness/worldhepday.htm
9. <https://www.who.int/westernpacific/news-room/events/detail/2024/07/28/western-pacific-events/world-hepatitis-day-2024>